

Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi

<http://kutuphane.uludag.edu.tr/Univder/uufader.htm>

Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları* (Uludağ Üniversitesi Örneği)

Feyyat GÖKÇE¹, Gönül Onur SEZER²

¹*Uludağ Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü,
fgokce@uludag.edu.tr,*

²*Uludağ Üniversitesi, Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü,
gonulonur@uludag.edu.tr*

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde öğrenim gören öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını ortaya koyarak öğretmenlik mesleğine yönelik olumlu tutumların geliştirilmesine katkıda bulunmaktır. Bu amaç için 536 öğretmen adayının görüşlerine başvurulmuştur. Araştırmada öğrencilere ait demografik bilgileri elde etmek için Kişisel Bilgi Formu, öğretmenlik mesleğine karşı tutumlarını ölçmek için Çetin (2006) tarafından geliştirilen "Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırmanın bulgularına göre, öğretmen adaylarının öğretmenliğe ilişkin tutumlarının cinsiyete, okudukları bölüme, mesleğe başladıklarında çalışmak istedikleri kurumlara, mesleğine yönlendiren nedenlere, akademik başarı ortalamalarına göre farklılık gösterdiği saptanmıştır. Öte yandan öğretmen adaylarının büyük çoğunluğunun devlete bağlı bir eğitim kurumunda çalışmak istedikleri belirlenmiştir. Araştırmayla da ortaya çıkmıştır ki etkili bir eğitim sistemi için kaliteli, motivasyonu yüksek ve öğretmenliğe ilişkin olumlu tutumlara sahip öğretmenler yetiştirmek gerekmektedir. Buradan hareketle öğretmen adaylarının

* Bu araştırma 19. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı'nda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

daha ayırt edici ölçütlere göre seçilmesi ve öğretmenliğe karşı olumlu tutumlara sahip olacak şekilde yetiştirilmesi gerektiği söylenebilir.

Anahtar Sözcükler: Öğretmenlik mesleği, Tutum, Öğretmen adayları.

The Attitudes of Student Teachers Towards Teaching Profession: Uludag University Sample

ABSTRACT

The present study aims to contribute to the development of the positive attitudes of the teacher candidates studying at the Education Faculty of Uludag University towards the profession of teaching by revealing their attitudes towards the profession. In the study, 536 teacher candidates were included in the sample. In the study, the Personal Information Form was used to gather demographic information about the teacher candidates and the “Attitude Scale for the Profession of Teaching” developed by Çetin (2006) was used to determine their attitudes towards the profession of teaching. The results of the analyses revealed that the scores obtained by the teacher candidates from the Attitude Scale for the Profession of Teaching differed according to gender, department, their future institutions, reasons canalizing the profession, academic success means. It was determined that a great majority of the teacher candidates desire to work in a state educational institution. Teacher training institutions’ motivating their students in the direction of both academic success and the profession of teaching appears to be an important factor in the training of successful teachers loving their job.

Key Words: The profession of teaching, Attitude, Student teacher.

GİRİŞ

Bir eğitim sisteminin hemen bütün toplumlarda genel olarak üç öge üzerine kurulu olduğu söylenebilir. Bunlar öğrenci, öğretmen ve eğitim programları olarak belirtilebilir. Eğitimin etkili olabilmesi ve amaçlarını en üst düzeyde gerçekleştirebilmesi bu ögeler arasındaki uyuma bağlıdır. Bunlardan birisinin istenen niteliklerden yoksun olması, eğitim sürecini doğrudan etkiler. Ancak bu üç öğeden birisi olan “öğretmen”in diğer iki öge olan öğrenci ve öğretim programlarını etkileme gücünün diğerlerinden daha olduğu fazla olduğu söylenebilir (Katkat ve Mızrak, 2003). Bu nedenle öğretmen adaylarının mesleklerini daha etkili ve başarılı bir şekilde yapabilmeleri için, mesleki alan bilgisi ve meslek formasyonu açısından donanımlı, mesleğe karşı olumlu tutumlara sahip bireyler olarak yetiştirilmesi gerekmektedir (Durmuşoğlu, Yanık ve Akkoyunlu, 2009).

Buradan hareketle öğretmen yetiştiren kurumların öğretmen adaylarının mesleğe yönelik tutumlar geliştirmesine katkıda bulunacak çalışmalara ihtiyaç duyulduğu söylenebilir. Ayrıca birçok araştırmanın sonuçları da göstermektedir ki öğretmenlerin mesleklerine bakış açılarının (tutumlarının) olumlu olmasının iş doyumu üzerinde önemli bir etkiye sahiptir (Tanrıöğen, 1997). Bu araştırma Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde öğrenim gören öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını ortaya koymasından önem taşımaktadır.

Öğretmenlik Mesleğinin Nitelikleri

Öğrenme öğretme ortamının en önemli değişkenlerinden biri olan öğretmenin sahip olması gereken nitelikler alan yazında kişisel ve mesleki nitelikler olmak üzere iki grupta ele alınabilir. Öğretmenlerin kişisel nitelikleri; güdüleyicilik, başarıya odaklanmışlık ve profesyonellik olmak üzere üç grupta; mesleki nitelikleri ise öğretim etkinliklerini planlama, öğretim yöntem ve tekniklerinden yararlanma, etkili iletişim kurma, sınıf yönetimi, zamanı etkili kullanma, öğrenmeleri değerlendirme, rehberlik yapma olmak üzere de yedi grupta toplanabilir (Arendes,1997:Akt. Demirel, 2006). Nitelikli bir öğretmenin alanı ile ilgili bilgi ve becerilere sahip olmasının öğretmenlik mesleği için tek başına yeterli olmadığı, bunun yanı sıra öğretmenlik mesleğine yönelik tutumunun da olumlu olması gerektiği söylenebilir (Çetin, 2006). Çünkü öğretmenlik; bilgi ve becerilerin yanı sıra tutum ve düzenli alışkanlıkları da gerektiren bir meslektir. Bu nedenle öğretmen yetiştiren kurumlarda öğrenim gören öğretmen adaylarının meslekle ilgili değer ve tutum kazanmalarının, en az alan bilgisi kadar önemli olduğu söylenebilir (Çeliköz ve Çetin, 2004). Gökçe ve Jeans (1995) öğretmenlerin tutum ve davranışlarının öğrenciler üzerinde çok önemli bir etkiye sahip olduğunu vurgulamış olmaları bu yargıyı desteklemesi açısından önemlidir.

Alan yazına bakıldığında, tutum kavramıyla ilgili çok çeşitli tanımlar yapılmış olsa da, bu tanımların ortak bileşkesi, tutumların herhangi bir nesne ya da duruma dair olumsuzdan olumsuza uzanan boyutta bir değerlendirmeyi yansıtmaları özelliğine sahip olmalarıdır (Fabrigar, McDonald & Wegener, 2005). Sabır, özveri ve sürekli çalışmayı gerektiren öğretmenlik mesleğini başarılı bir şekilde yerine getirmek için bu mesleği severek ve isteyerek yapmak gerekmektedir (Çapa ve Çil, 2000). Bu durum öğretmenlerin mesleklerine karşı taşıdıkları olumlu tutumla yakından ilgilidir. Öğretmen adaylarına verilen eğitim, onların mesleklerine karşı olumlu tutum geliştirmelerini sağlamalıdır (Johnson and Howell, 2005). Çeliköz ve Çetin (2004)'e göre öğretmen adayları mesleklerine yönelik olumlu tutumlara

sahip olarak yetiştirilebilirlerse, öğretmen olduklarında; görevlerini eksiksiz yerine getirirler, öğrencilere karşı daha olumlu davranışlar sergilerler, araştırmacı olurlar, yaratıcı düşünür ve yenilikleri öğrenme ortamına kolayca aktarırlar. Olumlu tutumları el-yüz hareketlerine yansır ve öğrencileri daha kolay motive ederler, öğrencilere içten ve samimi davranırlar, katı kuralcı olmazlar, zamanlarını etkili kullanırlar, kısacası mesleklerini severek yaparlar, zevk alırlar ve dolayısıyla öğretmenin görev, sorumluluk ve rollerini daha iyi bir şekilde üstlenebilirler.

Öğretmenlik mesleği, toplumsal yaşamın ve iş bölümünün bir sonucu olarak meydana gelen ve toplumsal yaşamın sürdürülmesinde oldukça önemli bir yere sahip olan mesleklerden biridir. Hızlı gelişim ve değişimin yaşandığı günümüzde tüm ulusların en büyük çabası, bu değişim sürecine ayak uydurabilecek yeterlilikte donatılmış, nitelikli bireyler yetiştirmektir. Bu amacı gerçekleştirmede en etkili araç eğitimidir ve öğretmenler bu etkili aracın önemli bir ögesini oluşturur. Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik görüşleri, adayların bir yandan öğretmenliğe bağladıkları değerlere dikkat çekmesi, bir yandan da öğretmenlikteki başarılarını etkileyecek olması açısından oldukça önemlidir (Gürses ve diğ., 2005). Bununla birlikte Gök (2003), öğretmen yetiştirme programlarının en önemli görevinin öğretmenliğe ilişkin tutumların belirlenmesi, bunların öğretmen adaylarına nasıl kazandırılacağıının saptanması ve bu işte ne derece başarılı olduğunun değerlendirilmesi olduğunu ifade etmiştir.

Günümüzde öğretmen eğitiminin ve öğretmenden beklenen niteliklerin önemli ölçüde değiştiğine işaret eden Calderhead (1997), bu değişimin eğitim sistemlerini ve toplumu yakından etkileyeceğini belirtmektedir. Bu nedenle öğretmen eğitiminin nasıl bir nitelik taşıyacağı, öğretmenlerin sahip olması gereken rol ve yeterliklerin neler olacağı, öğretmenlik mesleğine girişte hangi niteliklerin aranacağı ve öğretmen eğitiminde halen ne tür yetersizliklerin bulunduğu konusunun oldukça önemli olduğu söylenebilir (Gökçe, 2003).

Bu araştırmanın amacı, Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde öğrenim gören öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını çeşitli değişkenler açısından ortaya koyarak öğretmenlik mesleğine yönelik olumlu tutumların geliştirilmesine katkıda bulunmaktır. Araştırmada bu amaca ulaşmak için:

1. Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde öğrenim gören öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları nedir?

2. Öğretmen adaylarının mesleğe yönelik tutumları ile, öğrencilerin devam ettikleri bölüm, cinsiyet sınıf, akademik başarı notu, mezun oldukları lise türü, ÖSYS'de tercih sıraları, öğretmenlik mesleğine yönlendiren nedenler, ailelerinin ekonomik durumları, mezun olduktan sonra çalışmak istedikleri kurum, değişkenleri arasında anlamlı fark var mıdır? Sorularına cevap aranmıştır.

YÖNTEM

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini 2009–2010 öğretim yılında Bursa Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi birinci ve dördüncü sınıflarda öğrenim gören, 2469 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Araştırmada 536 öğretmen adayı örneklem kapsamına alınmıştır. Örneklem alınan öğretmen adayları random olarak seçilmiştir. Belirlenen sayı araştırmanın evrenine göre kabul edilebilir olarak değerlendirilmiştir (Krijieie ve Morgan, 1970; Akt. Gibbon ve Morris, 1978, s.159). Araştırma kapsamına alınan öğretmen adaylarının cinsiyet ve sınıf düzeylerine göre dağılımları Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1: Araştırma Kapsamına Alınan Öğretmen Adaylarının Cinsiyet ve Sınıf Düzeyine Göre Dağılımları

Sınıf Düzeyi	Cinsiyet					
	Kız		Erkek		TOPLAM	
	n	%	n	%	n	%
1.Sınıf	197	36,7	88	16,4	285	53,2
4. Sınıf	174	32,5	77	14,4	251	46,8
TOPLAM	371	69,2	165	30,8	536	100

Veri Toplama Araçları

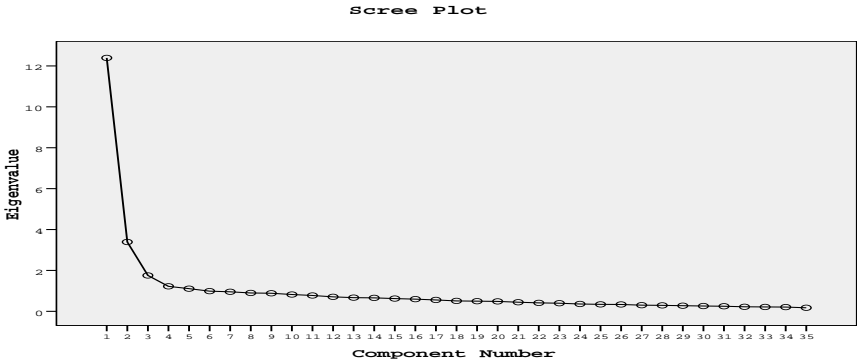
Araştırmada öğrencilere ait demografik bilgileri elde etmek için Kişisel Bilgi Formu, öğretmenlik mesleğine karşı tutumlarını ölçmek için Çetin (2006) tarafından geliştirilen “Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeği” kullanılmıştır. Ölçek 35 maddeden oluşan 5’li likert tipi bir ölçektir.

Ölçeğin Çetin (2006) tarafından yapılan geçerlik güvenirliği eğitim fakültesi son sınıf öğrencileri arasından tesadüfî örneklem yöntemiyle

seçilen 341 kişiden elde edilen veriler üzerinde yapılmıştır. Tüm kriterler göz önünde bulundurularak yapılan değerlendirme sonucunda 100 maddelik deneme ölçeğinin 65 maddesi ölçekten çıkarılmış bu durumda ölçekte 15'i olumsuz 20'si olumlu olmak üzere 35 madde kalmıştır. Ölçeğin yapı geçerliğini belirlemek amacıyla yapılan faktör analizi sonucunda ölçek maddeleri faktör yüklerinin 0.48–0.80 arasında değiştiği, Kaiser-Meyer Olkin (KMO) değerinin 0.95, güvenilirlik çalışması için hesaplanan, iç tutarlık katsayı (Cronbach alpha) değerinin $\alpha=0.95$ olduğu görülmüştür. Yapılan analizler sonucunda ölçeğin üç faktörlü çıktığı, bu durumun ölçeğin hazırlanmasında dikkate alınan öğretmenlik mesleğine yönelik üç temel yapıyı (sevgi, değer, uyum) yansıttığı görülmüştür. Yapılan analiz sonucunda faktör yük değerlerinin, üç faktör için de .48 ile .80 arasında yüksek düzeyde değiştiği görülmektedir. Ölçeğin toplam alfa değeri ise .95'tir. Diğer taraftan ölçeğin ölçüt geçerliliğini belirlemek amacıyla, Aşkar ve Erden tarafından 1968 yılında geliştirilen ve farklı zamanlarda kullanılarak geçerliliği ve güvenilirliği birçok defa test edilmiş “Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeği” ölçüt olarak alınmış ve araştırmacı tarafından geliştirilen ölçekle birlikte 100 kişilik bir öğrenci grubuna uygulanmıştır. İki benzer ölçek arasındaki korelasyon $r=0,85$ olarak tespit edilmiştir (Çetin, 2006).

Bu araştırma için yapılan ön uygulamada 216 öğretmen adayı ile ölçeğin yapı geçerliliğini belirlemek için faktör analizi yapılmış, birinci faktöre düşen 20 sorunun “Sevgi” düzeyini belirlemeye, ikinci faktöre düşen 9 sorunun “Değer” düzeyini belirlemeye, üçüncü faktöre düşen 6 sorunun “Uyum” düzeyini belirlemeye yönelik olduğu saptanmıştır. 20 maddeden oluşan birinci faktörün varyansı açıklama yüzdesi %35,402; ikinci faktörün varyansı açıklama yüzdesi % 9,685; üçüncü faktörün varyansı açıklama yüzdesi ise, % 5,014'tür. Üç faktörün birlikte varyansı açıklama yüzdesi % 50,101 olup, ölçek üç faktörlü kabul edilebilir (Büyüköztürk, 2005).

Araştırma öncesinde araştırmacılar tarafından yapılan ön uygulama verilerinin faktör analizine uygunluğu Barlett küresellik testi (Barlett test of sphericity) ve Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) örnekleme yeterlilik testiyle sınanmıştır. Barlett küresellik testi sonucuna göre veriler çok değişkenli normal dağılıma uygundur. ($X^2 = 3958,787$, $p=0.000$). KMO değeri ise 0,936 olarak hesaplanmıştır. Bu değer, KMO için önerilen 0,60'ın üstünde olduğundan veriler faktör analizine uygundur (Büyüköztürk, 2005). Varsayımın doğruluğu Şekil 1'de gösterilen Scree Plot testiyle sınanmıştır:

Şekil 1: Scree Plot Testi Sonuçları

Kesin faktör sayısının belirlenmesi için de Varimax Döndürme Tekniği kullanılmıştır. Maddelerin faktörlerdeki yük değeri en düşük 0,33 olarak belirlenmiştir (Büyüköztürk, 2005). Faktör yük değeri 0,23 olan 19. madde ölçekten çıkarılmıştır. Döndürme sonrası 3 faktörlü bir yapı tespit edilmiştir. Birinci faktörün yük değerleri 0,402–0,812 arasında, İkinci faktörün yük değerleri 0,336–0,495 arasında, Üçüncü faktörün yük değerleri ise, 0,497–0,633 arasında değişmekte olduğu görülmüştür.

Ölçeğin iç tutarlılık anlamında güvenilirlik çalışmasında madde toplam korelasyonları ve Cronbach- α katsayıları hesaplanmıştır. Birinci faktörün Cronbach- α katsayısı 0,926; ikinci faktörün Cronbach- α katsayısı 0,819; üçüncü faktörün Cronbach- α katsayısı ise, 0,758 olarak hesaplanmıştır. 35 maddelik ölçeğin Cronbach- α katsayısı ise 0,942'dir. Bu verilere dayanarak ölçeğin iç tutarlılık anlamında yüksek güvenilirliğe sahip olduğu söylenebilir.

Verilerin Analizi

Araştırma tarama modelinde, betimsel bir araştırmadır. Araştırmada elde edilen veriler SPSS 15.0 paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Tutum puanlarının aritmetik ortalamaları, standart sapmaları, minimum ve maksimum değerleri hesaplanmış ve tutum puanları ile görüşler arasındaki fark t testi ve Tek Yönlü Varyans Analizi tekniği (ANOVA) ile test edilmiştir.

BULGULAR

Araştırma verilerinin analizi ile aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır. Bulgular alt problemlerdeki; öğretmen adaylarının mesleğe yönelik tutumları

ile öğrencilerin devam ettikleri bölüm, cinsiyet sınıf, akademik başarı notu, mezun oldukları lise türü, ÖSYS'de tercih sıraları, öğretmenlik mesleğine yönlendiren nedenler, ailelerinin ekonomik durumları ve mezun olduktan sonra çalışmak istedikleri kurum sıra dizinine uyularak ortaya konulmuştur.

Araştırma kapsamına alınan öğretmen adaylarının okudukları bölümlere göre Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Puanlarının aritmetik ortalamaları incelendiğinde, en yüksek ortalamaya ($\bar{X}=156,15$), Fransızca Öğretmen Adaylarının en düşük ortalamaya ise ($\bar{X}=135,65$) Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının sahip olduğu görülmüştür (Tablo 2).

Tablo 2: Öğretmen Adaylarının Bölümlere Göre Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum İstatistikleri

	BÖLÜMLER	N	X	ss	Minimum	Maximum
ÖĞRETMENLİK MESLEĞİNE YÖNELİK TUTUM PUANLARI	Sınıf Öğretmenliği	77	148,77	18,74	104	183
	Okul öncesi Öğretmenliği	33	156,15	17,06	110	178
	Fen ve Teknoloji Öğretmenliği	22	144,77	21,38	85	173
	İngilizce Öğretmenliği	85	150,71	21,62	99	183
	Fransızca Öğretmenliği	34	135,65	23,92	86	183
	Almanca Öğretmenliği	35	145,66	22,00	97	180
	Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği	20	149,75	19,01	110	180
	Müzik Öğretmenliği	32	141,66	20,54	101	176
	Resim Öğretmenliği	54	147,63	23,84	75	183
	Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği	30	141,20	21,36	96	179
	Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık	37	152,57	16,65	103	179
	Türkçe Öğretmenliği	29	144,93	19,90	108	180
	Bilgisayar Öğretmenliği	17	139,53	18,40	106	166
	Matematik Öğretmenliği	16	138,44	16,43	105	166
	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	15	138,20	20,88	112	180
TOPLAM	536	146,56	20,98	75	183	

Öğretmen adaylarının okudukları bölümler ile ölçekten aldıkları tutum puanları arasında anlamlı bir fark saptanmıştır ($F=2,582$, $p<.05$) (Tablo, 3). Bu sonuca göre öğretmenliğe karşı tutumun devam edilen bölüme göre değiştiği söylenebilir.

Tablo 3: Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumlarının Bölümlere Göre Varyans Analizi Sonuçları

Değişkenlik Kaynağı	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	15272,895	14	1090,921	2,582	0,001*
Gruplar içi	220125,073	521	422,505		
Toplam	235397,968	535			

*p<0,05

Öğretmen adaylarının bölümlere göre öğretmenlik mesleği tutum ölçeği tutum puanları arasındaki farklılığın kaynağını belirlemek amacıyla yapılan LSD testi sonucunda tutum puanları bölümler açısından farklılık gösterdiği saptanmıştır (Tablo 4).

Tablo 4: Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumlarının Bölümlere Göre LSD Testi Sonuçları

	Gruplar (Bölümler)	Ortalama Fark	Standart Hata	p
Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumlar	Okul Öncesi Öğr. - Fransızca Öğr.	-20,504	5,022	0,000*
	Okul Öncesi Öğr. - Fen ve Tek. Öğr.	11,378	5,657	0,045*
	Okul Öncesi Öğr.- Almanca Öğr.	10,494	4,987	0,036*
	Okul Öncesi Öğr.- Müzik Öğr.	14,495	5,099	0,005*
	Okul Öncesi Öğr.- Beden Eğitimi Öğr.	14,951	5,185	0,004*
	Okul Öncesi Öğr.-Türkçe Öğr.	11,220	5,231	0,032*
	Okul Öncesi Öğr.- Bilgisayar Öğr.	16,622	6,136	0,007*
	Okul Öncesi Öğr. -Matematik Öğr.	17,714	6,261	0,005*
	Okul Öncesi Öğr.- Sosyal Bilgiler Öğr.	17,951	6,400	0,005*
	İngilizce Öğr.- Fransızca Öğr.	15,058	4,171	0,000*
	İngilizce Öğr.- Müzik Öğr.	9,049	4,363	0,034*
	İngilizce Öğr.- Beden Eğitimi Öğr.	9,505	4,365	0,030*
	İngilizce Öğr.- Bilgisayar Öğr.	11,176	5,461	0,041*
	İngilizce Öğr. -Matematik Öğr.	12,268	5,601	0,029*
	İngilizce Öğr.- Sosyal Bilgiler Öğr.	12,505	5,756	0,030*
	Fransızca Öğr.- Rehberlik ve Psi. Dan.	-16,920	4,883	0,001*
	Fransızca Öğr.- Sınıf Öğr.	-13,119	4,232	0,002*
	Fransızca Öğr.- Almanca Öğr.	-10,010	4,949	0,044*
	Fransızca Öğr.-Din Kültürü Öğr.	-14,102	5,792	0,015*
	Fransızca Öğr. - Resim Öğr.	-11,982	4,500	0,008*
Rehberlik ve Psi. Dan. -Müzik Öğr.	10,911	4,962	0,028*	
Rehberlik ve Psi.Dan.-Beden Eği. Öğr.	11,367	5,050	0,025*	
Rehberlik ve Psi.Dan.-Bilgisayar Öğr.	13,038	6,022	0,031*	
Rehberlik ve Psi.Dan.-Matematik Öğr.	14,160	6,150	0,022*	
Rehberlik ve Psi.Dan.-Sosyal Bil. Öğr.	14,367	6,291	0,023*	

*p<0,05

Analiz sonuçlarına göre, öğretmen adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumlar ölçeğinden aldıkları puanların cinsiyete göre farklılık gösterdiği saptanmıştır ($t=3,52$, $p<.05$). Bu durum öğretmenlik mesleğine olan tutumun cinsiyet değişkeninden etkilendiği şeklinde değerlendirilebilir. Kız öğrencilerin puan ortalamalarının ($n=371$, $\bar{X}=148,67$), erkek öğrencilerin puan ortalamalarından ($n=165$, $\bar{X}=141,81$) yüksek olması bu yargının dayanağı olarak kabul edilebilir (Tablo 5).

Tablo 5: Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumlarının Cinsiyete Göre T Testi Sonuçları

Cinsiyet	N	\bar{X}	ss	t	P
Kız	371	148,67	20,60	3,52	0,000*
Erkek	165	141,81	21,08		

* $p<0,05$

Birinci ve dördüncü sınıf öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları arasındaki farkı belirlemek için yapılan t testi sonucunda birinci sınıf öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik toplam puan ortalamaları ($n=285$) $\bar{X}=146,22$ olarak, dördüncü sınıf öğrencilerinin ($n=251$) ise $\bar{X}=146,94$ olarak saptanmıştır. İki grup arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($t=-0,400$, $p>0,05$). Bu sonuca göre öğrencilerin öğretmenlik mesleğine karşı tutumlarının devam ettikleri sınıfa göre değişmediği söylenebilir.

I. Öğretim ve II. Öğretim öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları arasındaki farkı belirlemek için yapılan t testi sonucunda da, I. Öğretim öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik toplam puan ortalamaları ($n=431$) $\bar{X}=146,00$ olarak, II. Öğretim öğretmen adaylarının ($n=105$) ise $\bar{X}=148,84$ olarak saptanmıştır. İki grup arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($t=-1,246$, $p>0,05$). Bu sonuca dayanarak öğretim türünün öğretmen adaylarının mesleğe yönelik tutumlarını değiştiren bir değişken olmadığı söylenebilir.

Öğretmen adaylarının akademik başarı ortalamaları 4,00–3,50 arasında olanlar 1. Grup; 3,49–3,00 arasında olanlar 2. Grup; 2,99–2,50 arasında olanlar 3. Grup; 2,49–2,00 arasında olanlar 4. Grup ve 1,99–1,50 ve altı arasında olanlar 5. Grup olarak gruplandırılmıştır. 1. Grupta bulunan öğretmen adaylarının mesleğe yönelik tutum puan ortalamaları ($n=51$)

\bar{X} =150,607; 2. Grupta bulunan öğretmen adaylarının (n=173) \bar{X} =149,890; 3. Grupta bulunanların (n=156) \bar{X} =146,717; 4.Grupta bulunanları (n=120) \bar{X} =141,933 ve 5.Grupta bulunan öğretmen adaylarının tutum ortalamaları (n=36) \bar{X} =139,583 olarak saptanmıştır. Buna göre öğretmen adaylarının akademik başarı ortalamaları ile tutum puanları arasındaki varyans analizi sonucunda anlamlı bir fark bulunmuştur (F=4,116, p<0,05) (Tablo 6). Bu sonuca göre Öğretmenliğe karşı tutumun akademik başarı tarafından etkilendiği şeklinde bir değerlendirmeye gidilebilir.

Tablo 6: Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumlarının Akademik Başarı Ortalamalarına Göre Varyans Analizi Sonuçları

Değişkenlik Kaynağı	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	7079,092	4	1769,773	4,116	0,003*
Gruplar içi	228318,877	531	429,979		
Toplam	235397,968	535			

*p<0,05

Tablo 7: Öğretmen Adaylarının Mesleğe Yönelik Tutumlarının Akademik Başarı Ortalamalarına Göre LSD Testi Sonuçları

	Gruplar (Akademik Başarı)	Ortalama Fark	Standart Hata	p
ÖMYT	1.Grup-4.Grup	8,674	3,466	0,013*
	1.Grup-5. Grup	11,024	4,513	0,015*
	2.Grup-4. Grup	7,956	2,463	0,001*
	2.Grup-5. Grup	10,306	3,798	0,007*

*p<0,05

Öğretmen adaylarının mezun oldukları lise türü ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları incelendiğinde düz lise mezunu öğretmen adaylarının (n=270) puan ortalamaları \bar{X} =148, 05; anadolu/fen lisesi mezunu öğretmen adaylarının (n=116) puan ortalamaları \bar{X} =146,00; anadolu öğretmen lisesi mezunu öğretmen adaylarının (n=56) puan ortalamaları \bar{X} =141,91 ve meslek lisesi mezunu öğretmen adaylarının (n=94) puan ortalamaları da \bar{X} =145,72 olarak bulunmuştur. Yapılan varyans analizi sonucunda gruplar arasında anlamlı bir farklılık saptanmamıştır (F=1,455,

$p>0,05$). Bu sonuç da gösteriyor ki öğretmen adaylarının mezun oldukları lise türü öğretmenliğe karşı tutumlarında etkili olmamıştır.

Öğretmen adaylarının ÖSYM tercih sırası ortalamaları ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları incelendiğinde tercihini 1–5 arasında yapan öğretmen adaylarının ($n=463$) puan ortalamaları $\bar{X}=146,734$; 6–10 arasında yapan öğretmen adaylarının ($n=41$) puan ortalamaları $\bar{X}=148,268$; tercihini 11–15 arasında yapan öğretmen adaylarının ($n=20$) puan ortalamaları $\bar{X}=147,300$ ve 16–24 arasında yapan öğretmen adaylarının ($n=12$) puan ortalamaları $\bar{X}=132,833$ olarak bulunmuştur. Yapılan varyans analizi sonucunda gruplar arasında anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($F=1,831$, $p> .05$). Bu sonuca göre öğretmen adaylarının yapmış oldukları tercih sırası mesleğe karşı tutumlarında etkili olmamıştır. Bu durum öğretmen adaylarının öğretmenliğe karşı olan tutumlarının devam etmekte oldukları bölümler ve fakülte tarafından etkilenmekte olduğu şeklinde değerlendirilebilir.

Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönlendiren nedenler ile tutum puanları arasındaki varyans analizi incelendiğinde, öğretmenlik mesleğini kendilerinin seçimi olarak belirten öğretmen adaylarının puan ortalamalarının ($n=418$, $\bar{X}=150,942$), bu mesleği aile ve çevre isteği ($n=46$, $\bar{X}=125,717$), kolay iş bulma ($n=40$, $\bar{X}=136,200$) ve öğretmenlerinin yönlendirmesi ($n=32$, $\bar{X}=132,250$) nedenleri ile seçtiğini belirten öğretmen adaylarının puan ortalamalarından daha yüksek olduğu saptanmıştır. Ayrıca öğretmen adaylarını öğretmenlik mesleğine yönlendiren nedenler ile mesleğe yönelik tutumları arasındaki farkı tespit etmek için yapılan varyans analizi sonucunda anlamlı bir fark bulunmuştur ($F=35,060$, $p< 0,05$) (Tablo 8). Bu sonuç göstermektedir ki öğretmen adayları buldukları bölüme ve fakülteye gelmelerinde temele aldıkları nedenler etkili olmuştur.

Tablo 8: Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları İle Öğretmenlik Mesleğine Yönlendiren Nedenlere İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

Değişkenlik Kaynağı	Kareler Toplamı	Serbestlik derecesi	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	38857,620	3	12952,540	35,060	0,000*
Gruplar içi	196540,348	532	369,437		
Toplam	235397,968	535			

* $p<0,05$

Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönlendiren nedenlere göre öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ölçeği tutum puan ortalamaları arasındaki farklılığın kaynağını belirlemek amacıyla yapılan LSD (Test of least significant difference) testi sonucunda öğretmen adaylarının tutum puanları arasında farklılık göstermektedir (Tablo 9).

Tablo 9: Öğretmen Adaylarının Mesleğe Yönelik Tutumlarının Öğretmenlik Mesleğine Yönlendiren Nedenlere Göre LSD Testi Sonuçları

	Gruplar (Çalışmak İstedığı Kurum)	Ortalama Fark	Standart Hata	p
ÖMYT	Kendi seçimim- Ailem ve Çevremin İsteği	25,225	2,985	0,000*
	Kendi seçimim- Kolay iş bulma olanağı	14,742	3,181	0,000*
	Kendiseçimim-Öğretmenleriminyönlendirmesi	18,692	3,525	0,000*
	Ailem ve Çevremin İsteği-Kolay iş bulma olanağı	10,482	4,155	0,012*

*p<0,05

Öğretmen adaylarının ailelerinin ekonomik durumu ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları incelendiğinde ailesinin ekonomik durumu zayıf olan öğretmen adaylarının (n=45) puan ortalamaları $\bar{X}=145,488$; orta olan öğretmen adaylarının (n=337) puan ortalamaları $\bar{X}=146,652$ ve iyi olan öğretmen adaylarının (n=154) puan ortalamaları $\bar{X}=146,675$ olarak bulunmuştur. Yapılan varyans analizi sonucunda gruplar arasında anlamlı bir farklılık saptanmamıştır (F=0,064, p>0,05). Bu sonuç da göstermektedir ki öğretmen adaylarının öğretmenliğe esas olan bir programını seçmelerinde ailelerinin talepleri etkili olmuştur.

Öğretmen adaylarının mesleğe başladıklarında çalışmak istedikleri kurumlara ilişkin görüşleri ile mesleğe yönelik tutumları incelendiğinde, adayların büyük çoğunluğunun (n=413) devlete bağlı bir eğitim kurumunda çalışmak istedikleri belirlenmiş ve tutum puanları ortalaması $\bar{X}=150,014$ olarak saptanmıştır. Öğretmen adaylarının ileride çalışmak istedikleri kurum ile tutum puanları arasında da anlamlı bir farklılık saptanmıştır (F=50,289, p<0,05) (Tablo 10). Bu sonuç ortaya koymaktadır ki öğretmen adayları öğretmenlik mesleğine karşı tutumlarını çalışmak istedikleri kurumlara göre ortaya koymaktadırlar.

Tablo 10: Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumlarının Çalışmak İstedikleri Kuruma Göre Varyans Analizi Sonuçları

Değişkenlik Kaynağı	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	P
Gruplar arası	37368,780	2	18684,390	50,289	0,000*
Gruplar içi	198029,188	533	371,537		
Toplam	235397,968	535			

*p<0,05

Öğretmen adaylarının bölümlere göre öğretmenlik mesleği tutum ölçeği tutum puan ortalamaları arasındaki farklılığın kaynağını belirlemek amacıyla yapılan LSD testi sonucunda tutum puanları öğretmen adaylarının çalışmak istediği kurum açısından farklılık gösterdiği görülmüştür (Tablo 11).

Tablo 11: Öğretmen Adaylarının Mesleğe Yönelik Tutumlarının Çalışmak İstedikleri Kuruma Göre LSD Testi Sonuçları

	Gruplar (Çalışmak İstedikleri Kurum)	Ortalama Fark	Standart Hata	p
ÖMYT	Devlet Eğitim Kurumu-Özel Eğitim Kurumu	4,985	2,506	0,047*
	Özel Eğitim Kurumu- Başka Meslek	22,917	3,502	0,000*
	Devlet Eğitim Kurumu-Başka Meslek	27,903	2,789	0,000*

*p<0,05

TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu bölümde öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine olan tutumları ile bu tutumları etkileyen; öğrencilerin devam ettikleri bölüm, cinsiyet sınıf, akademik başarı notu, mezun oldukları lise türü, ÖSYS'de tercih sıraları, öğretmenlik mesleğine yönlendiren nedenler, ailelerinin ekonomik durumları ve mezun olduktan sonra çalışmak istedikleri kurum değişkenlerine ait görüşlerine dayalı bulgular alan yazında yer almış araştırmalardan da yararlanılarak tartışılmış ve önerilerde bulunulmuştur.

Öğretmen adaylarının okudukları bölümler ile mesleğe yönelik tutum puanları incelendiğinde, öğretmen adaylarının okudukları bölümler ile ölçekten aldıkları tutum puanları arasında anlamlı bir fark saptanmıştır. Araştırmanın bulgularına göre, öğretmen adaylarının bölümler arasında

mesleğe yönelik tutumlarında farklılık olduğu söylenebilir. Tutum üzerinde çalışan Üstün, Erkan ve Akman (2004), Okul Öncesi Öğretmenliği Bölümünde okuyan öğrencilerle ilgili yaptıkları araştırmada örneklemdeki adayların mesleğe yönelik tutumlarının olumlu olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Benzer olarak Kaya ve Büyükkasap (2005) Fizik Öğretmenliği programı öğrencileri üzerine yapmış oldukları çalışmada, öğrencilerin öğretmenlik mesleğine karşı olumlu tutum içerisinde olduklarını belirlemişlerdir. Akpınar, Yıldız ve Ergin (2006) de Fen Bilgisi öğretmen adayları ile ilgili yaptıkları çalışmada öğretmenlik mesleğine yönelik tutumların genel olarak olumlu olduğunu belirtmişlerdir. Tanrıoğen (1997) Buca eğitim fakültesi öğrencileri ile yaptığı çalışma sonucunda, öğrencilerin devam ettikleri bölümler ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Gürbüztürk ve Genç (2004) “Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Görüşleri” isimli araştırmasında toplam 180 öğretmen adayı üzerinden öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin görüşlerini belirlemeye çalışmıştır. Sonuçta, öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleği ile ilgili olumlu görüşlere katıldıkları, olumsuz görüşlere katılmadıkları; cinsiyete göre, öğretmenlik mesleğine ilişkin görüşler arasında fark olmadığı; anabilim dallarına göre, sınıf öğretmenliği anabilim dalındaki öğretmen adaylarının görüşlerinin, diğer anabilim dallarındaki adayların görüşlerinden anlamlı derecede farklı olduğu ortaya çıkmıştır. Pehlivan (2004) “Sınıf Öğretmeni Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları ve Okul Tutumları Arasındaki İlişki” adlı çalışmasında Hacettepe Üniversitesi, Sınıf Öğretmenliği Ana Bilim Dalı'nda öğrenim gören öğretmen adaylarının, öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ve okul tutumları arasındaki ilişkiyi ortaya koymayı amaçlamıştır.

Araştırmanın bulgularına göre, öğretmen adaylarının “Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumlar Ölçeği”nden aldıkları puanların cinsiyete göre farklılık gösterdiği saptanmıştır. Bu bulguya dayanarak öğretmenlik mesleğine olan tutumun cinsiyete göre değiştiği söylenebilir. Ki kız öğrencilerin tutum puanlarının yüksek olması bu yargıyı desteklemektedir. Aşağıda belirtilen bazı araştırma sonuçlarına da bakıldığında bu yargıyı destekleyen bulgulardan söz edilebilir. Öğretmenlik formasyonu alan öğrencilerin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını inceleyen Sürücü (1997), cinsiyetin adayların tutumları üzerinde etkili olmadığını, buna karşılık ilköğretim kademesinde görev alacak adayların diğerlerine oranla daha olumlu tutuma sahip oldukları sonucuna ulaşmıştır. Kaya ve Büyükkasap (2005) bir başka araştırmada, fizik öğretmenliği adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının cinsiyetlerine göre farklılık

gösterdiğini, her iki cins için de olumlu iken daha alt boyutta yapılan analiz kadın öğretmen adaylarının öğretmenliği daha değerli bir meslek olarak gördükleri ve sevdikleri belirlemişlerdir. Yine cinsiyet değişkenini inceleyen Saracaloğlu'nun (1993) Fen ve Edebiyat Fakülteleri; Üstün, Erkan ve Akman'ın (2004) Okul Öncesi Öğretmenliği; Çakır'ın (2005) İngilizce Öğretmenliği; İşmen ve Yıldız'ın (2005) Eğitim Fakültelerinin lisans ve tezsiz yüksek lisans programı; Kaya ve Büyükkasap'ın (2005) Fizik Öğretmenliği; Akpınar, Yıldız ve Ergin'in (2006) de Fen Bilgisi öğretmenliği öğrencileri; Çapri ve Çelikkaleli (2008), eğitim fakültesi ve teknik eğitim fakültesi öğrencileri ile yaptıkları çalışmalarda öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarda kızlar ve erkekler arasında anlamlı bir farklılık ortaya çıkarmışlardır. Bu çalışmaların çoğunda kız öğrencilerin erkeklere göre daha olumlu görüş bildirdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Smith (1973), İngiltere'deki Garnett Üniversitesindeki öğrencilerin öğretmenliğe ilişkin tutumlarında cinsiyet açısından istatistiksel anlamda önemli bir farklılık bulmasa da kız öğrencilerin tutum puanlarının erkeklere göre daha yüksek olduğunu belirtmiştir. Bulut ve Doğan'da (2006) yaptıkları çalışmada mesleğe yönelik tutumlar ile cinsiyet arasında anlamlı bir farklılık tespit edememişlerdir. Bu durum öğretmenlik mesleğinin toplumdaki kalıplaşmış cinsiyet rolleri ile ilişkili olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Sınıf Öğretmenliği 1. ve 4. sınıf öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları arasındaki farkı belirlemek için yapılan t testi sonucunda iki grup arasında anlamlı bir farklılık bulunamamış olması Tanrıoğen (1997)'in de yaptığı araştırma sonucunda öğrencilerin devam ettikleri sınıf ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları arasında anlamlı bir farklılık tespit edememiş bulgusuyla örtüşmektedir. Bu durum öğrencilerin sınıf düzeyleri ile tutum puanları arasında anlamlı bir ilişkinin bulunmadığı şeklinde yorumlanabilir. Başka bir deyişle, öğrencilerin sınıf düzeyleri yükseldikçe öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları olumlu ya da olumsuz yönde değişmediği söylenebilir. Bu durum Eğitim Fakültesi öğrencilerinin üst sınıflara geçtikçe ya da mezuniyetleri yaklaştıkça öğretmenlik mesleğine ilişkin daha olumlu tutumlar geliştirecekleri beklentisine ters düşmektedir. Bunun nedeni olarak, iki görüş ileri sürülebilir. İlk olarak, öğretmenlik mesleğinin koşullarında öğretmen adaylarının tutumlarını etkileyecek önemli bir değişikliğin yapılamaması ki bu noktada öğretmenlik mesleğinin toplumdan gördüğü destek ile statü ve öğretmen maaşları ile ilgili koşulların daha iyiye gitmesi durumunda, öğretmen adaylarının mesleğe olan tutumlarında da olumlu değişikliklerin olacağı beklenebilir. İkincisi ise, öğrenim görülen kurumun, tutum geliştirme konusunda öğrenciler üzerinde etkili olmadığı şeklindeki yargıdır.

Öğretmen adaylarının mezun oldukları lise türü ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları incelendiğinde gruplar arasında anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Araştırmanın bulgularına bakıldığında, öğretmen adaylarından, düz lise mezunu öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutum puanlarının, diğer lise türlerinden mezun olan öğretmen adaylarının mesleğe yönelik tutum puanlarından daha yüksek olduğu söylenebilir. Örneğin; Anadolu öğretmen lisesi mezunu öğretmen adaylarının mesleğe yönelik tutum puanları grup içinde düşük olduğu saptanmıştır. Mezun olunan lise türünü değerlendiren Saracaloğlu (1993) ve Çetinkaya (2009) gruplar arasında mezun olunan lise türü ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarda anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşmış olmaları araştırmanın bulgularını destekler görünmektedir.

Öğretmen adaylarının ÖSYM tercih sırası ortalamaları ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları incelendiğinde gruplar arasında anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Öğretmenlik mesleğini tercih etme sırası üzerinde duran Akpınar, Yıldız ve Ergin (2006) tarafından yapılan çalışmada, öğretmenlik mesleğini 1-3. sırada tercih eden öğrencilerin, 7-10 ile 11 ve üstü sırada tercih edenlerden daha olumlu görüş bildirdikleri sonucuna ulaşmışlardır. Erdem ve Anılan (1997) ve Gürbüz ve Kışoğlu (2007) da yaptıkları çalışmalarda öğretmen adaylarının üniversiteye girişte üst sıralardaki tercihleri arasında eğitim fakültesi tercihleri bulunmasının, adayların öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarına bir etkisinin olmadığı saptanmıştır.

Öğretmen adaylarının ailelerinin ekonomik durumu ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları incelendiğinde gruplar arasında anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Akbayır (2010), yaptığı çalışmada, ailenin ekonomik durumuna bakıldığında öğretmenlik mesleğini seçenlerin en çok alt ve daha sonra orta gelir gruplarında yer aldıklarını tespit etmiş olması araştırmanın bulgularıyla örtüşmektedir. Öğretmenlik mesleğine yönelik tutumların ölçülmesinde önemli bir alt boyut da bu mesleğin istenilir olup olmamasıdır. Öğretmenlik mesleğinin tercih edilmesinde, toplumsal saygınlık olarak da bilinen ve meslek statüsünü etkileyen unsurların başında devletin öğretmene verdiği değerle birlikte toplumun öğretmene bakışı ve öğretmenlerin kendi mesleklerine yönelik statü algılamaları gelmektedir (Özgür 1994). Yapılan araştırmaların birçoğunda öğretmenlik mesleğinin iş bulma şansının yüksekliği gibi ekonomik sebeplerle tercih edildiğini (Semerci, 1999; Erdem ve Şimşek, 2000) göstermektedir. Konuya ilişkin görece eski ve değerli bir çalışmada ise farklı okullarda öğrenim gören öğretmen adaylarının öğretmenliğin toplumdaki saygınlığı konusunda olumlu tutuma sahip oldukları, ancak mesleği kendileri açısından

yorumlayan maddelerde tutum puanlarının daha düşük olduğu belirlenmiş, bu durum araştırmacı tarafından öğretmen adaylarının çaresiz kalmadıkça mesleğe yönelim göstermedikleri biçiminde yorumlanmıştır (Çelenk 1988). Nitekim yapılan bazı araştırmalarda (Erdem ve Şimşek, 2000/Özbek, 2005) öğretmenlik mesleğini seçen öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun tercihi, “bireysel olarak istemenin” dışındaki etkenlerden kaynaklandığını göstermektedir. Lise düzeyindeki öğrenciler üzerinde yapılan bir diğer araştırmada ise öğrencilerin genel olarak öğretmenlik mesleğine yönelik olumlu tutum sergiledikleri, cinsiyetin ve ailenin gelir düzeyinin tutumlar üzerinde etkisinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır (Şahin 1992).

Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönlendiren nedenler ile tutum puanları arasındaki varyans analizi incelendiğinde, öğretmenlik mesleğini kendilerinin seçimi olarak belirten öğretmen adaylarının puan ortalamalarının, bu mesleği aile ve çevre isteği, kolay iş bulma ve öğretmenlerinin yönlendirmesi nedenleri ile seçtiğini belirten öğretmen adaylarının puan ortalamalarından daha yüksek olduğu saptanmıştır. Gürbüz ve Kışoğlu (2007) yaptıkları çalışma da bu sonuçları destekler niteliktedir. Çalışmada, öğrencilerin öğretmenlik mesleğini tercih etme nedenlerine göre öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarında anlamlı bir farklılık olduğunu tespit etmişlerdir. Öte yandan Kyriacou, Hultgren ve Stephens (1999), Stavanger’deki ve York’taki öğretmen adaylarından bu mesleği seçmelerinde etkili olan kararları önem derecesine göre sıralamalarını istemiş, her iki grupta da en çok “öğretme işinden zevk alma” ve “çocuklarla çalışmayı sevme” seçeneklerinin işaretlendiğini belirtmektedirler. Yine Su (1997), California’daki eğitim okulunda yaptığı bir çalışmada yerli ve azınlık öğrencilerinin öğretmenlik mesleğinden gurur duydukları sonucuna ulaşmıştır. Öğretmeye ya da öğretmenlik mesleğine dair tutumların incelendiği araştırmalardan birini gerçekleştirmiş olan Pigge ve Marso (1997), Amerikalı öğretmen adaylarıyla yaptıkları çalışmada, öğretmenlik mesleğine ilişkin olumlu tutum sahibi olmanın daha yüksek içsel kontrol odağı yönelimleriyle ve aday öğretmenlikten öğretmenliğe geçiş sürecinin daha kolay yaşanmasıyla ilişkili olduğu saptamışlardır (Pigge ve Marso,1997). Brown (1992), Jamaika ve Doğu Karayip eyaletlerindeki stajyer öğretmenlerine öğretmenlik mesleğini neden tercih ettiklerini sormuş ve adaylar ilk sırada çocukları yardım etmeyi sevdiğleri, ikinci sırada da topluma katkı için bu mesleği yaptıklarını belirtmişlerdir. Bu çalışma sonuçları, bir mesleği kendi isteği ile seçenlerin o mesleğe karşı yüksek tutuma sahip olduklarını gösterebilir.

Öğretmen adaylarının mesleğe başladıklarında çalışmak istedikleri kurumlara ilişkin görüşleri ile mesleğe yönelik tutumları incelendiğinde, adayların büyük çoğunluğunun devlete bağlı bir eğitim kurumunda çalışmak istedikleri belirlenmiştir. İleride çalışmak istedikleri kurum ile tutum puanları arasında da anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Hoşgörür, Kılıç ve Dünder (2002) yaptıkları araştırmada, “mezun olduktan sonra öğretmenlik yapmayı düşünüyor musunuz?” sorusunu sormuş ve öğrencilerin %92,4’ü olumlu yanıtlarken, %7,6’sı da mesleklerini yapmayı düşünmediklerini belirtmişlerdir. Azda olsa var olan bu düşünce öğrencilerin, verilen ücreti yeterli bulmamaları, öğretmenlik mesleğini sevmemeleri ve öğretmenlik mesleğinin toplumdaki saygınlığını yitirmiş olduğu düşünceleri ile yorumlanmıştır.

Bu araştırma ile de ortaya konulmaktadır ki öğretmen yetiştiren kurumların, öğrencilerini hem akademik başarı hem de öğretmenlik mesleği doğrultusunda güdülemeleri, mesleğini seven, başarılı öğretmenlerin yetiştirilmesinde önemli bir etken olarak ortaya çıkmaktadır. Toplumsal gelişmenin itici gücü olarak kabul edilen eğitimin en önemli parçalarından biri olan öğretmenlerin kaliteli, güdülü ve öğretmenliğe ilişkin olumlu tutumlara sahip olarak sisteme gönderilmesi arzu ediliyorsa, öğretmen adaylarının rastgele olarak değil, bir denetim mekanizması işleterek seçilmesine gereksinim duyulmaktadır. Bu bağlamda araştırmanın sonuçlarına dayanılarak:

1. Öğretmenlik mesleğinin “kadın mesleği” olduğuna yönelik algının giderek toplumda kabul görmesi nedeniyle erkeklerin öğretmenlik mesleğinde daha fazla yer almaları için yönlendirici çalışmalar yapılmalıdır.

2. Genel olarak öğretmen yetiştiren kurumlara gelen öğrenciler bilinçli tercihlerde bulunmaktadırlar. Bu nedenle eğitim fakültelerindeki öğretmen adaylarında kurum kültürü oluşturacak uygulamalara daha çok yer verilmelidir.

3. Araştırmanın sonuçlarından anlaşılmaktadır ki eğitim fakültelerindeki bazı bölümler adaylar tarafından çekim alanı olarak değerlendirilmektedir. Tüm alanları cazip hale getirecek çalışmalar yapılmalıdır.

4. Öğretmenlik mesleği geçim kapısı olarak değerlendirilmekten kurtarılmalıdır. Eğitimin dışsallığı ve insan sevgisi gibi değerler öğretmen adayları için önemli hale getirilmelidir.

5. Öğretmenlik mesleğinin gelişimini sağlayacak, statü ve güç kazandırabilecek “Baro”, Mühendisler Odası” gibi etkili ve yetkili bir

meslek örgütünün en kısa zamanda kurulmalıdır. Önerileri değerlendirilmelidir.

KAYNAKLAR

- Akbayır, K. 2010. Öğretmenlik mesleğine yönelmede ailenin ve branş seçiminde cinsiyetin rolü. www.fedu.metu.edu.tr/ufbmek5/b.../OgretmenYetistirme/Bildiri/t271d.pdf. Erişim Tarihi (15.02.2009).
- Akpınar, E., Yıldız, E. ve Ergin, Ö., 2006. Fen bilgisi öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19, 56–62.
- Atıcı, B., 2000. Öğretmen eğitiminde yeni bir olanak: sosyal oluşturmacılık. II. *Ulusal Öğretmen Yetiştirme Sempozyumu*, 10–12 Mayıs 2000, Onsekiz Mart Üniversitesi: Çanakkale.
- Brown, M. M., 1992. Caribbean first-year teachers' reasons for choosing teaching as a career. *Journal of Education for Teaching*, 18(2), 185–195.
- Bulut, H, Doğar, Ç., 2006. Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine karşı tutumlarının incelenmesi. *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi* Cilt: (8) Sayı: (1).
- Büyüköztürk, Ş., 2005. *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı* (5. Baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Çakır, Ö., 2005. Anadolu üniversitesi açık öğretim fakültesi ingilizce öğretmenliği lisans programı ve eğitim fakülteleri ingilizce öğretmenliği lisans programı öğrencilerinin mesleğe yönelik tutumları ve meslekî yeterlik algıları. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9, 27–42.
- Çapa, Y. ve Çil, N., 2000. Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16, 69–73.
- Çapri, B. ve Çelikkaleli, Ö., 2008. Öğretmen adaylarının öğretmenliğe ilişkin tutum ve mesleki yeterlik inançlarının cinsiyet, program ve fakültelerine göre incelenmesi. *İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9 (15). 33-53.
- Çelenk, S., 1988. Eğitim Yüksekokulu Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumları, *Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Konya.

- Çeliköz, N. ve Çetin, F., 2004. Anadolu öğretmen lisesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını etkileyen etmenler. *Milli Eğitim Dergisi*, 162, 136–145.
- Çetin, Ş., 2006. Öğretmenlik mesleği tutum ölçeğinin geliştirilmesi (Geçerlik ve güvenilirlik çalışması). *Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 28–37.
- Çetinkaya, Z., 2009. Türkçe öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının belirlenmesi. *İlköğretim Online*. 8 (2). 298-305.
- Demirel, Ö., 2006. Öğretme Sanatı. *Ankara: PegemA Yayınevi*
- Durmuşoğlu, M. C., Yanık, C. ve Akkoyunlu, B., 2009. Türk ve Azeri öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 36. 76–86.
- Erdem, A. R. ve Anılan, H., 2000. PAÜ Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumları, *PAÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7, 144-148.
- Fabrigar, L.R., McDonald, T.K., ve Wegener, D.T., 2005. The origin and structure of attitudes. In D. Albaraccin, B.T. Johnson, and M.P. Zanna (eds.), *The Handbook Of Attitudes And Attitude Change*. 79–124. Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Gibbon, C.T. ve Morris, L.L., 1978. *How to Design A Problem Evaluation*. London: Sage Publication.
- Gök, F., 2003. Hizmet öncesi ve hizmet içi öğretmen yetiştirme. <<http://www.egitimsen.org.tr/belgeler/ogretmenyetistirme.doc>> (15.12.2009).
- Gökçe, E., 1995. The role of the teacher in development of educational programs. *World Conference on Teacher Education*. İzmir: 9 Eylül Üniversitesi Yayınları.
- Gökçe, E., 2003. “Gelişmiş ülkelerde sınıf öğretmeni yetiştirme uygulamaları”. Eğitimde yansımalar: VII. Çağdaş Eğitim Sistemlerinde Öğretmen Yetiştirme Ulusal Sempozyumu. Sivas.
- Gürbüz, H.ve Kışoğlu, M., 2007. Tezsiz yüksek lisans programına devam eden fen-edebiyat fakültesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları (Atatürk üniversitesi örneği). *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9 (2). 71-83.
- Gürbüztürk, O. ve Genç, S. Z., 2004. Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin görüşleri. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(7). 47-62

- Gürses, A., Doğar, Ç., Özkan, E., Açıkıldız, M., Bayrak, R. ve Yalçın, M., 2005. Alan öğretmenini yetiştirmede tezsiz yüksek lisans eğitiminin sonuçlarının değerlendirilmesi. *S.D.Ü. Burdur Eğitim Fakültesi Dergisi*. 9. 1-10
- Hoşgörör, V., Kılıç, Ç., ve Dünder, H., 2002. kırıkale üniversitesi sınıf öğretmenliği programı öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine karşı tutumları. *M.Ü. Atatürk Eğitim Bilimleri Dergisi*. 16. 91-100.
- İşmen, A. E. ve Yıldız, S. A., 2005. Öğretmenliğe ilişkin tutumların özgeçilicilik ve atılganlık düzeyleri açısından incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 42, 151-166.
- Jeans, A. B., 1995. Teacher education: an international research agenda. *World Conference on Teacher Education*. İzmir: 9 Eylül Üniversitesi Yayınları
- Johnson, M. G. ve Howell, A., 2005. Change in preservice teacher attitudes toward contemporary issues in education. ED: 490725, www.eric.ed.gov (20.10.2009).
- Katkat, D. ve Mızrak, O., 2003. Öğretmen adaylarının pedagojik eğitimlerinin problem çözme becerilerine etkisi. *Milli Eğitim Dergisi*, 158. 74-82.
- Kaya, A. ve Büyükkasap, E., 2005. Fizik öğretmenliği programı öğrencilerinin profilleri, öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ve endişeleri:Erzurum örneği. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 13(2). 367-380.
- Kyriacou, C., Hultgren, A. ve Stephens, P., 1999. student teachers motivation to become a secondary school teacher in england and norway. *Teacher Development*, 3(3), 373-381.
- Özbek, R., 2004, Vatandaşlık ve insan hakları eğitimi amaçlarının gerçekleşme düzeyine yönelik öğretmen ve öğrenci algılarının karşılaştırılması, *Uluslararası Demokrasi Eğitimi Sempozyumu*, Çanakkale, 18 Mart Üniversitesi.
- Özgür, F. N., 1994. Öğretmenlik mesleğine karşı tutum, *Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul. 35, 170-171.
- Pehlivan, K. B., 2004. Sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ve okul tutumları arasındaki ilişki. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 14. 211-218.

- Pigge, F.L. ve Marso, R.N., 1997. A seven year longitudinal multi-factor assessment of teaching concerns development through preparation and early teaching. *Teaching and Teacher Education*, 13, 225-235.
- Saracaloğlu, A. S., 1993. "Fen ve edebiyat fakülteleri öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları." *İzmir I. Eğitim Kongresi Bildirileri (Kasım 1991)* 565-569. *İzmir: Buca Eğitim Fakültesi Yayını.*
- Semerci, Ç., 1999. Öğrencilerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutum ölçeği, *Eğitim ve Bilim*, 23 (111), 51-55.
- Smith, I. M., 1973. Changes in students' attitudes to teaching. *Higher Education*, 2(3), 361-376.
- Su, Z., 1997. Teaching as a profession and as a career: minority candidates' perspectives. *Teaching & Teacher Education*, 13(3), 325-340.
- Sürücü, A. 1997. Öğretmenlik formasyonu alan öğrencilerin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları (S.Ü.E.F. Yaz Kursu Örneği) (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şahin, N., 1992. Arifiye anadolu öğretmen lisesi 3. sınıf öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları, *Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü* Ankara.
- Tanrıöğen, A., 1997. Buca eğitim fakültesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları, *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3. 55-58.
- Üstün, E., Erkan S. ve Akman B., 2004. Türkiye'de okul öncesi öğretmenliği öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının incelenmesi. *Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10, 129-13.

Başvuru: 18.01.2011

Yayına Kabul: 26.12.2011

